

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉPEK –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

A MEGFAGYOTT ÉPÍTÉSZ ÉS A FELENGEDETTEK MUZSIKUS

Emlékszem, utazáskor a Kaláka-kazetták mindig be voltak készítve a kesztyűtartóba, hogy a téli ótátrafüredi és a nyári balatoni hosszú le- és felutazásokon csillapíthassuk a nyugös gyereksereget, és együtt énekeljük – szükség esetén óbégassuk – a klasszikus és kortárs verseket. És sokat segítettek az esti fürdetéskor az *Égből pottyant mesék*. Néha ma is dúdolom estefelé a *Valaki jár a fák hegyé*nt, s bevallom, a Gellért téri kút feliratát is csak énekelve tudom elolvasni. Nem csoda, ha *Gryllus Vilmost* korom dacára is mesebeli figurának látom, úgyhogy cseppet sem lepődök meg azon, hogy a fürge mozgású, csillanó szemű, manószakállú embernek a mankónál (amit egy hete történt csípőműtétje miatt használnia kellene) sokkal nagyobb szüksége van a furcsa kis pengetős hangszerre, amelyet a másik kezében hozott.

◆ – Nagyon jó érzés egy szülőnek, hogy a testi táplálék, a spenót és a friss gyümölcs mellé szórakozásképpen értékes zenét és szöveget is tud adni a gyerekének. Az elsődleges élményen kívül talán ez volt a Kaláka titka, amely lassan 50 éves lesz. Hol ért össze életedben a költészet és a zene?

– A zenéről többet tudok mondani. Szüleim mindig zeneszerető emberek voltak, édesanyám kis híján zongoraművész lett, három évet végzett a Zeneakadémián, de aztán jött az ostrom, abbahagyta, és inkább vegyésznek ment. Úgy látszik, a mérnökség is végigmegy a családon, mert nekem is mérnöki diplomám van, és a testvérem is a Műegyetemre járt. A nagyapám, Zsámboki Miklós neves csellista, híres kamarazenesz volt, a főiskolán tanított, és már kicsi koromban elkezdett engem is tanítani. Aztán következett a Kodály-rendszerű általános iskola, amelyből akkor még csak egy volt. Később szaporodtak, de sajnos ma megint egyre kevesebb van, pedig világszerte elismerik, keresik és alkalmazzák. Az általános iskolában a legjobb énektanáraink voltak, nem fordult elő, hogy húztuk volna a szánkat, hogy már megint énekóra. Irigyeltek minket a többiek, hogy még hazafelé menet is állandóan énekelünk.

A költészetet is az iskolában szerettük meg, ahogy nyilvánozott az értelmünk. A gimnáziumban Kontra Ilus néni remek magyartanárnok volt, rengeteg verset adott föl megtanulni. A költészeti és zenei programot valójában én is már készen kaptam, mert ugyanabba az iskolába, eggyel fölöttem járt Mikó István, Dániel bátyám pedig kettővel fölöttem. Pistának, aki tenort énekelt és nagyon jól hegedült, volt egy gitárja, és kiderült, hogy nagyon invenciózus zeneszerző is. Az ő ötlete volt, hogy verseket kellene énekelni. ➤

– Miért nem népszerű ma a Kodály-módszer? Mert az a hajdani lelkes generáció már nem tanít?

– Nyilván nem egyetlen oka van. A Kodály-módszernek nem a zenészképzés a lényege, hanem az, hogy a gyerekek olyan kicsi korban találkozzanak a zenével, a művészettel, amikor még sokkal fogékonyabb és rugalmasabb a szellemük, a lelkük. Az a cél, hogy ez később is jelen legyen az életükben. Hogy harmóniára törekedjenek, kompromisszumképesek legyenek, jobban illeszkedjenek közösségbe, hiszen például egy kórusban mindenkinek úgy kell énekelnie, ahogy az együtt és mindenkinek jó. Kodály azt vallotta, hogy a zenei nevelésnek köszönhetően az ember később sokkal jobban megállja a helyét, nekem például minden osztálytársam diplomás lett, talán egy kivétellel, és nagyon kevesen lettünk zenészek. Ma már jobban kinyílt a világ, fontos, hogy a gyerekek tudjanak angolul, németül, elindultak a kéttannyelvű iskolák – mindez valaminek a rovására megy. Én azt gondolom, hogy az ember tízéves korában ugyanúgy meg tud tanulni egy nyelvet, mint korábban, de sokkal többet nyer azzal, ha a zenével vagy bármilyen művészettel találkozik kiskorában. Kodály rászánta az életét erre, és itthon maradt. Bartók azt mondta, én elmegyek, mert ezt nem lehet kibírni, és igaza volt, Kodály pedig azt mondta, maradok, mert terveim vannak, és neki is igaza volt. Kibírta Rákosit, lenyelt mindent, hogy végigvigye, amit szeretett volna.

Másrészt szerintem azért szorul ma mindez háttérbe, mert kitört egy olyan digitális technikai forradalom, amely eltereli a figyelmet.

– És talán emiatt túl könnyen is jutunk zenéhez. Nem kell éveket gyakorolni, kottát olvasni, hogy kinyerjük a hangszerből, és összeszokjunk a zenekarral vagy a kórusral, csak kikeressük, mit szeretnénk, és rákattintunk...

– Túl könnyen. Amikor én gyerek voltam, nagypám kvartettezett, volt egy hivatásos együttese, amellyel koncertezett és egy házi, amelyben a lánya hegedült, a barátja brácsázott. Minden héten játszottak. A zene-szobában akár negyvenen is elfértek, jött Gréti néni, a második, harmadik szomszéd, hozták a zsámolyt, a lócat, és hallgatták. Nem feltétlenül azt, amit éppen akartak, mint most, amikor benyomják a Spotify-t.

– Talán az is fontos tapasztalás volt ebben a zenei közösségben, hogy tagjai különböző korúak és neműek voltak.

– És nemcsak ilyenkor találkoztunk idősebbekkel vagy fiatalabbakkal, hanem a Deák téri Lutheránia kórusban is, ahová gyerekkorunktól jártunk, és ahol a szüleink is énekeltek. Ahogy nőttem, először szopránt, aztán basszuszt énekeltem, ha a zenekarban volt hiány, akkor beugrottam csellózni, és később, amikor már képzettebb volt a hangom, basszus szólístaként énekeltem.

– Mennyire formáltatok egymást a Kalákában?

– Annak idején arra szövetkeztünk, hogy verseket éneklünk. Biztosan formáltuk és formáljuk egymást, ugyanakkor az azonosságok ellenére nagyon különbözőnk egymástól. Mindig mindent együtt csináltunk, együtt szereztük a zenét is. Volt egy ötlet, és ahhoz mindenki hozzátette a magáét, voltak köztünk invenciózus dalszerzők, akiknek mondjuk a kidolgozáshoz kevésbé volt érzékük, más viszont nagyon jól tudott szólamokat írni vagy hangszerelni.

– Szövetkezést említesz, és talán egyfajta elköteleződésre is gondolsz. Akár egy házasságban. De a házasságban is előfordul, hogy ha a párok nem figyelnek eléggé egymásra – talán Lackfi János fogalmazta így –, elfejlődnek egymástól, és más utat kezdenek járni. Egy több fős zenekarban talán még nagyobb ennek az esélye, nem?

– Természetesen. Nemcsak a szellemi vagy szakmai fejlődés, a gyakorlati élettel érkező kihívások is befolyásolják a közös munkát. Mindenkinek párkapcsolata lett, megnősült, gyereke született, beléptek a körbe olyan emberek, akik ugyanolyan fontosak lettek számunkra, mint a hivatás, a közös muzsikálás. Ez az összecsiszolás nem mindig volt könnyű. Hogy mást ne mondjak, az én esetemben tíz év után oda vezetett, hogy Danival és a Kalákával elváltak útjaink. Danival úgy láttuk, fontosabb, hogy a családi szeretet maradjon meg, mint a közös együttes. Eljöttem, de azért még muzsikáltunk együtt. Levente Péterrel kezdtünk műsort csinálni, és én hihetetlenül sokat nyertem ezzel. Tizenöt év múlva aztán úgy alakult, hogy az együttesben ismét nagy szükség volt egy negyedikre, akkor Dani elkezdett hívni, mondván, hogy én már olyan jól ismerem a zenekart. Igaz, hogy csellista voltam tíz évig, és ezúttal Huzella Péter helyett gitárosra volt szükség, de akkor ez már nekem sem jelentett problémát. Helyettem korábban Becze Gábor jött a zenekarba, aki dzsessz konzit végzett, és sok olyan ötletet hozott, ami csak neki juthatott eszébe. Én is 15 évnyi külső munka eredményét hoztam vissza, ami talán nem is annyira a zenei újításokról, hanem a színpadi jelenlétről szólt. Sikertől betartható kompromisszumokat

---

A ZENEI NEVELÉSNEK
KÖSZÖNHETŐEN AZ EMBER
KÉSŐBB SOKKAL JOBBAN
MEGÁLLJA A HELVÉT AZ ÉLETBEN.

---

kötni, amelyek 22 éve működnek: mindent, amit együtt kell csinálnunk, azt együtt csináljuk, és mindent, amit külön szeretnénk, megvalósítjuk külön.

– Kezdetben nehéz volt kiállni Levente Péter mellé?

– Péter játékos gyerekműsorait egészítettem ki zenei oldalról, de nem volt színpadi gyakorlatom. Én kicsit visszahúzódom „piano” voltam, ő inkább extrovertáltabb, „forte”. Azt mondta, ne aggódjak, amikor ő kimegy, nekem csak nyolc percet kell eltöltenem egyedül a színpadon, ha valami bakit csinálok, majd ő helyrehozza. Ezzel a biankó kártyával mentem föl először a színpadra. De eltelt a nyolc perc, nem kellett helyrehozni semmit.

– A gyerekközönség mennyire volt más, mint a felnőttek?

– A felnőttközönségnek rengeteg előképe, kialakult ízlése van, és inkább csendben befogadó, illedelmes viselkedési formák között él. A gyerekközönség sokkal könnyebben nyilvánul meg, csatlakozik ahhoz, ami tetszik neki. Az ember a felnőtt közönségnél arra törekszik, hogy magát mutassa és előálljon, a gyerekeknél ez kicsit megfordul, mert sokkal nagyobb bennük az énkifejezési hajlandóság. A készítés persze lehet sokféle. Én arra törekszem, hogy önként és – szó szerint is – dalolva csatlakozzon a közönség. A fiammal például a kirándulásainkhoz kitaláltam egy dalt, és azt mondtam a gyerekeknek, hogy „képzeljétek el, ha valaki az erdőben jár, és ezt énekl, sose fárad el a lába!” Ez elég ahhoz, hogy akinek kedve van, csatlakozzon, ennél direkterbb jelzéseket nem szeretek adni, nem az én műfajom az, hogy „most énekeljétek együtt” vagy „tegyétek föl a kezeket”. Persze, ezt sokféleképpen lehet jól csinálni, és sok olyan eszköz is létezik, amely egy énektanár kezében az órán jó módszer lehet.

– Segített szülővé válni az, hogy gyerekekkel foglalkoztál? Vagy épp a szülőség adott hozzá a színpadi munkához?

– Jóval korábban kezdtem gyerekeknek énekelni, mint ahogy gyerekeim született. Később a fiammal próbáltam ki sok mindent, és mivel jól énekelt, nem akartam kihagyni a lehetőséget, hogy a lemezeimen jó pár dalt ő énekeljen. Ábris három lemezemen is énekelt, Alma lányom pedig egy egész lemezre való biciklizős dalt ihletett. Nyilván segített a szülővé válásban a szakmai múltam – amikor 34 éves koromban az első gyerekeim született, már nagyon szerettem volna sajátot –, de amúgy is az átlagosnál nagyobb anyás készítés van bennem.

– És gondolom, játékoság is.

– Persze, az emberben benne lakik a játékoság, de ez nem azt jelenti, hogy feltétlenül játékos alkat. Nálam például minden, amit a gyerekekkel csinálok, tanult dolog. Míg Levente Péternek mindig az volt a feladata, hogy visszafojga magát, hogy ne zúdítsa mindenkire mindent rá abból a játékoságból, ami belőle árad, nekem inkább az, hogy próbáljak valamit megmutatni abból, ami megszületett bennem.

– Talán mérnökaggyal közelítetted meg? Sokszor a matematika, az elvont gondolkodás nagyon is jóban van a zenével, ahogy mondtad, a ti családokban is volt erre példa.

– A Műgyetem építész karán kiadtak egy folyóiratot, az volt a címe, hogy *Megfagyott muzsik*, mert ha az építész a „megfagyott zene”, akkor az építész egy „megfagyott muzsik”. Hosszú éveken keresztül foglalkoztunk az építész zenei kifejezőképességével: volt egy programunk, amelyet egy bécsi egyetemi tanár indított *alkalmazott esztétika* címmel, ehhez kerestem táncost, pantomimest, zenészt. A zenészt bennünk vélte megtalálni, éveken át jártunk ki Bécsbe, szórakoztató, vicces vagy elgondolkodtató munkákban vettünk részt, néha kételkedve, de mindig kisült belőle valami, amikor „megzenésítettünk” egy házat. Egy épület funkcióját persze mégsem lehet visszaadni, nem mondhatom egy zenét hallgatva, hogy na, ez egy könyvtár vagy egy kórház, de azért izgalmas előadások jöttek létre, szólt a zene, táncoltak, vetítettünk.

Örülök, ha a zenémhez a műszaki gondolkodásom hozzátesz valamit. Amikor kérdezní szokták, nem volt-e a Műgyetem elvesztegetett idő, akkor mindig azt mondom, hogy nem, mert attól lettem ilyen, amilyen vagyok. Ha elvégzem a Zeneakadémiát, talán egy hatalmas fráterként húznám a vonót egy zenekari árokban. Okoskodni persze lehet, de mindennek a próbája a való élet. Ha visszanézek, azt mondom, az életem jól alakult.

– Fontos az, hogy a szeretteid kötődjenek valamenyire a hivatásodhoz, például szeressék a zenét vagy énekeljenek veled?

– Persze, a testvérem gyerekei, unokái, az én gyerekeim, a szüleink – szoktunk együtt énekelni. Nagyon fontos, hogy akit az ember társul választ vagy akikkel együtt él, azok értékeljék, amit csinál, és a teljesítményéhez tudjanak valahogy viszonyulni. Nagyon kielégületlen lennék, ha például a családom nem reflektálna a koncertemre.

– Te is tudsz azonosulni a számukra fontos ügyekkel?

– Már csak azért is, mert ezek valahogy organikusán fejlődtek belőlünk. A fiam grafikusnak ment, amit nemcsak tőlem, hanem a belsőépítész édesanyjától is örökölhettett. Amikor végzett, a zene felé fordult, de egész más irányba, mint én: elektronikus zenékkal foglalkozik, leginkább kortárstánc-előadások zenéjével. Ennek semmi köze ahhoz a stílushoz, amit tőlünk tanult, bizony, fel is kell kötni a gatyámat, hogy meg tudjam ítélni. Így is néha csak a kreativitását csodálom, mert nem értek annyira hozzá. A lányom még gimnazista, az Angelika kórusban énekel. Hogy mit hoz számára a jövő, nem tudom, a családukat ismerve bármi elképzelhető.

– Milyen érzés számodra, hogy a gyerekeid, akik belőletek fejlődnek, mégsem a másolataitok?

– Íjak vagyunk, ők meg nyílveszők. Mi elindítjuk őket, büszkén nézhetjük, hogy szárnyalnak, szurkolhatunk nekik, de nem befolyásolhatjuk, hogy merre repüljenek. ♦

AZ EMBERBEN BENNE LAKIK
A JÁTÉKOSSÁG, DE EZ NEM AZT
JELENTI, HOGY FELTÉTLENÜL
JÁTÉKOS ALKAT.
